

АНЕКСІЯ КРИМУ, ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

У статті, на основі аналізу відкритих джерел інформації, наводиться причини військового вторгнення Російської Федерації в Крим. Приводяться можливі наслідки анексії Криму, як для України так і світової спільноти.

Ключові слова: військова безпека, національна безпека держави, анексія Криму.

Вступ. На початку ХХІ століття у світі відбуваються кардинальні трансформації, що супроводжуються зміною геополітичних конфігурацій. Глобальна фінансово-економічна криза обумовила невизначеність перспектив глобальної та національних економік, прискорила пошук шляхів модернізації суспільних систем. Криза виявила глибинні вади глобальної економічної моделі, сприяла усвідомленню необхідності системних змін світового економічного і соціального порядку.

На тлі посилення загроз і зростання нестабільності у світі постають нові виклики міжнародній безпеці у сировинній, енергетичній, фінансовій, інформаційній, екологічній, продовольчій сферах.

Спостерігається небезпечна тенденція перегляду національних кордонів поза нормами міжнародного права. Застосування сили і погрози силою повернулися до практики міжнародних відносин, у тому числі і в Європі.

Як зазначено в [1] різновекторні геополітичні впливи на Україну в умовах неефективності гарантій її безпеки, «заморожених» конфліктів біля її кордонів, а також критична зовнішня залежність національної економіки обумовлюють уразливість України, послаблюють її роль на міжнародній арені та виштовхують на периферію світової політики, у «сіру зону безпеки».

Але на сьогоднішній час, на перший план висувуються питання воєнної безпеки України. Недотримання Російською Федерацією (РФ) Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї призводить до необхідності негайного удосконалення існуючих методик, які використовуються для розрахунку стану воєнної безпеки. Для цього необхідно ясно і чітко усвідомлювати причини та обставини, по яким РФ намагається спочатку відокремити Крим від України а потім приєднати його до території РФ, як її суб'єкт.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо які національні інтереси Російської Федерації та стратегічні національні пріоритети були порушені Україною для розв'язання яких необхідна анексія Криму. Відповідно до Стратегії національної безпеки Російської Федерації до 2020 року, яка затверджена Указом Президента Російської Федерації від 12 травня 2009 р. № 537, ст. 21 визначено, що національними інтересами Російської Федерації на довгострокову перспективу є:

- розвиток демократії та громадянського суспільства, підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- забезпечення непорушності конституційного ладу, територіальної цілісності і суверенітету Російської Федерації;

- перетворення Російської Федерації у світову державу, діяльність якої спрямована на підтримку стратегічної стабільності і взаємовигідних партнерських відносин в умовах багатопольярного світу [2].

Пріоритетами сталого розвитку РФ є: «підвищення якості життя російських громадян шляхом гарантування особистої безпеки...; економічне зростання ...; наука, технології, освіта, охорона здоров'я та культура, екологія живих систем та раціональне природокористування ...; стратегічна стабільність і рівноправне стратегічне партнерство, які зміцнюються на основі активної участі Росії в розвитку багатопольярної моделі світоустрою.

Аналіз визначених загроз національній безпеці у сфері воєнній безпеці (ст. 30), національній безпеці у сфері державної та громадської безпеки (ст. 37), національній безпеці

у сфері підвищення якості життя (ст. 47), національній безпеці в економічній сфері (ст. 55), національній безпеці в сфері науки, технологій та освіти (ст. 67), національній безпеці у сфері охорони здоров'я та здоров'я нації (ст. 72), національній безпеці у сфері культури (ст. 80), національній безпеці у сфері стратегічної стабільності і рівноправного стратегічного партнерства (ст. 89-96) показує, що політика України не загрожує ні національним інтересам ні національній безпеці РФ. Навпаки, дії Росії в Криму порушують принципи формування безпеки держав на території Європи, про йдеться в ст. 16 «... Долгосрочным национальным интересам России отвечает формирование в Евроатлантике открытой системы коллективной безопасности на четкой договорно-правовой основе...», та ст. 13 «... организация Договора о коллективной безопасности рассматривается в качестве главного межгосударственного инструмента, призванного противостоять региональным вызовам и угрозам военно-политического и военно-стратегического характера, включая борьбу с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ.»

В ст. 17 Стратегії національної безпеки Російської Федерації зазначається, що визначальним фактором у відносинах з Організацією Північноатлантичного договору залишиться неприйнятність для Росії планів просування військової інфраструктури альянсу до її кордонів і спроби надання йому глобальних функцій, що йдуть врозріз з нормами міжнародного права. Однак, Україна ніколи не позиціонувала себе, як країна яка прагне до членства в НАТО, а в ст.17 Конституції України зазначається «На території України не допускається розташування іноземних військових баз.»

Таким чином, виходячи з стратегії нац. безпеки РФ, відсутні об'єктивні чинники військового вторгнення РФ на територію Криму. Однак вторгнення відбулося і на основі аналізу відкритих джерел інформації можна визначити наступні причини цього вторгнення:

Геополітичні причини:

Закріплення США в європейському регіоні відбиває геополітичні та стратегічні інтереси США, спрямовані на те, щоб в Євразії не виникла сила, що має достатньо ресурсів, щоб кинути виклик глобальній гегемонії США. Це суперечить інтересам РФ. Росія намагається змінити баланс сил на свою сторону, щоб через переформатування геополітичної конфігурації зміцнити свої позиції (стратегічні та економічні) в Східній Європі, де Україна відіграє ключову роль воріт з Азії до Європи і навпаки.

При цьому, Росія прагне вийти на вигідну позицію, де інтереси Росії будуть забезпечені союзом з Німеччиною або з Китаєм. А оптимально і з Китаєм, і з Німеччиною. Росія йде у напрямку формування континентального союзу. Німеччина набагато більше тяжіє до США, але вона не може не враховувати східні інтереси німецького бізнесу. Як заявила пані Меркель, в німецькій економіці 300 000 чоловік забезпечені роботою через зв'язки з Росією. Залежності від російського газу і сировини формують межі політичного маневру Німеччини [3].

Військово-стратегічні причини:

1. Військово-морська база в Севастополі є найважливішим стратегічним об'єктом для переведення військових сил в зону Середземномор'я. Через неї Росія постачала військами і технікою режим Башар Аль-Ассادا протягом усієї громадянської війни в Сирії. Крім того, вона є єдиною в розпорядженні РФ, яка знаходиться в теплих водах і єдиним місцем на Чорному Морі, що не належить НАТО, не рахуючи Грузію. Втративши Севастополь, Росія автоматично втратить статус глобальної військової сили [4].

2. Наявність бази ЧФ РФ в Севастополі служить одним з важелів стримування євроатлантичної інтеграції України. Наявність іноземних контингентів третьої сторони на території країни – здобувача, суперечить критеріям членства в Північноатлантичному альянсі. Таким чином, Україна не може приєднатися до членів країн НАТО через наявність окупованої та невизнаної переважною більшістю країн світу, території.

3. Відділення Криму від України відкриває РФ поле для військово-політичних маневрів. З'являється можливість використання території півострова для розміщення стратегічної авіації, ракетних комплексів ближче до кордонів Румунії та Болгарії, в якості

нового контраргументу в суперечці з США з приводу розміщення системи ПРО в Європі. Росія у свою чергу зможе посилити свою транспортну інфраструктуру в Каспійсько-Чорноморському регіоні. В даному випадку, національні інтереси України знову притісняються. Повною мірою виникає загроза для транспортної безпеки. Україна втрачає морський порт в Керчі, а також у територіальні води Криму відходить 10 мильна територія від крайніх точок кожного берега півострова. Фактично, Україна втратить статус держави з найдовшою лінією чорноморського узбережжя.

4. РФ заздалегідь підготувалася до можливого введення міжнародних санкцій проти неї з боку іноземних держав. У 2013 році Рада Федерації схвалила закони, що забороняють мати іноземні рахунки і цінні папери в банках, які знаходяться за кордоном, високопоставленим чиновникам, включаючи членів кабміну, депутатів і сенаторів. Також під дію закону підпадають судді, депутати, сенатори, військовослужбовці, слідчі, прокурори, співробітники МВС, митних і податкових органів, позабюджетних фондів, аудитори Рахункової палати, голови міських округів і муніципальних районів.

5. Підготовка до можливого створення на території України буферної зони між територією Росії та територіями країн членів НАТО. На сьогоднішній час, РФ програє США в розробці та створенню високоточної зброї. Використовуючи буферні території Росія може частково зняти небезпеку від удару США по Росії цим видом зброї. За словами віце-прем'єра Росії Дмитра Рогозіна, за допомогою крилатих ракет США можуть вивести з ладу 85-90% стратегічних ядерних сил Росії. А розгортання системи ПРО може нівелювати удар у відповідь і звести його наслідки до прийнятної мінімуму.

У цих умовах, Росії нічого не залишається як піти на максимальне зближення з імовірним супротивником, щоб загрозою вторгнення до Європи, або нанесення ударів по ній за допомогою ядерної зброї мати гарантію, що США не спробують знищити Росію.

Політичні причини:

1. Недопущення в Україні радикальних політичних змін, які несуть реальну загрозу, у майбутньому змінити Російську владу та саму структуру та основи формування вертикалі влади. Дестабілізація ситуації в Криму приводить до розколу дружніх стосунків між російським та українським народами, і як наслідок, народ Росії не вірить і не підтримує всі зміни які відбуваються в Україні. Державний устрій в Росії залишається непохитний.

2. Внутрішні проблеми РФ, такі як підвищення цін на комунальні послуги, кавказький тероризм, корупція, відтік капіталів, на фоні подій в Україні затьмарюються, а рейтинг російського президента тільки збільшується. За даними ініціативного всеросійського опитування ВЦИОМ, рейтинг схвали діями В.В. Путіна в РФ з початку року виріс з 60,6 % до 82,3 %.

3. Можливість збільшити політичний вплив на світові держави, якщо політика США та ЄС виявиться слабкою або недостатньою для повернення Криму.

4. Внести розкол у взаємовідносини (політичні та економічні) між США та країнами Європейського Союзу, а можливо США та Велика Британія і країнами ЄС. Конфлікт інтересів цих країн існує давно і в певні моменти часу він або углиблюється, або навпаки – стихає.

Економічні причини:

1. Недостатня кількість великих глибоководних портів, що належать РФ. За даними за 2010 рік вантажообіг основних портів РФ становить 130 млн.т. вантажообіг українських портів – 78 млн.т.

2. Вигоди Росії від експлуатації шельфу Чорного моря і від інших корисних копалин, які є в Криму, в першу чергу – нафти і газу, а також мінералів, які знаходяться в горах і в морі. Об'єм газу на Чорноморському шельфу оцінюється розмірі 1,5 трлн. куб. м газу. Якщо ціну на газ покласти \$300 за 1000 куб.м. РФ може отримати до \$450 млрд.

3. Можливість більш широкого виходу РФ до Чорного і Азовського моря з їх нафтогазоносним шельфам .

4. З урахуванням того, що ембарго з Ірану зняті (що передбачає зниження ціни на нафту), дестабілізація ситуації в регіоні та світі повертає ціну на нафту до колишнього рівня. В свою чергу бюджет РФ безпосередньо залежить від ціни на нафту, а однією з причин розпаду СРСР є падіння цін на нафту на 45 %.

З іншого боку, Іран заявив про наміри відмовитися від військової ядерної програми в обмін на серйозні міжнародні гарантії її безпеки з боку ключових геостратегічних гравців (насамперед, США та Європи, а також Росії). Похідна від зняття санкцій і припинення ембарго - вихід Ірану на світові ринки з "великої нафтою" і газом, що спричинить істотне зниження ціни на нафтогазову сировину, а значить і зниження прибутків великих енергетичних компаній. Це, в свою чергу, - прямий удар по всій російській економіці. Приєднання Криму до РФ, в ключі наявності «Будапештський меморандум», руйнує весь інститут всесвітньої безпеки, договорів та міжнародних гарантій. З цього приводу Іран може повернутися до розробки ядерної програми [5].

5. Можливість прокласти газопровід «Південний потік» не по дну Чорного моря, а по наземній території Криму, що дасть економію в будівництві, на думку фахівців, \$5–6 млрд., крім того, ціна на газ для Туреччини буде комерційною. За старими домовленостями, Туреччина повинна була отримати знижки, з приводу проходження газопроводу по її території [6].

6. РФ перестає платити Україні орендну платню за базування Чорноморського флоту, економія складає приблизно \$100 млн. за рік. Також Україна втрачає 30% знижку за газ, яка була отримана при підписанні Харківської угоди за пролонгацію терміну перебування ЧФ на території України. Орієнтовний економічний вигравш РФ складає до \$ 4 млрд. в рік.

7. Створюючи нестабільність в регіоні, РФ може змусити компанії США відмовитися або заморозити проекти щодо видобування сланцевого газу на території України. Це призведе до економічного вигравшу за поставки газу в Україну \$12 млрд. за рік.

8. Приєднавши Крим, РФ встановить повний контроль за Керч-Снікальським каналом. Економічний прибуток може складати до \$100 млн. за рік. Також, володіючи каналом, РФ може значно посилити економічний вплив на українські підприємства, які розташовані в Донбасі. Втративши протоку, Донбас втратить значну частину транспортного зв'язку зі світом. Це стосується експорту руди, вугля, металу зерна та ін.

9. Росії необхідна економічні активи південного сходу України, щоб встигнути закінчити модернізацію армії. Це неможливо без низки високотехнологічних підприємств України. Крім того, в умовах жорсткості боротьби за ринки, контроль над Україною зміцнює стійкість економіки Росії. Остання причина спонукає до продовження агресії, уже в континентальній частині України [3].

Особисті причини Президента РФ:

1. У Російську історію Микита Сергійович Хрущов увійшов, як людина, яка віддала Крим Україні, а Володимир Володимирович Путін прагне увійде в новітню історію, як президент, що приєднав Крим до РФ, («собиратель земель русских»).

Наслідки, до яких може привести анексія Криму:

1. Зниження довіри до міжнародних домовленостей особливо в галузі безпеки. Відсутність адекватної реакції світової спільноти на порушення міжнародних домовленостей (Будапештський меморандум) завдасть серйозного удару по звичному світовому порядку та системі безпеки, заснованих, зокрема, на двосторонніх і багатосторонніх угодах. Підрив довіри до міжнародним домовленостям є дуже небезпечний шлях.

2. Небезпечний приклад багатьом країнам, що гарантія безпеки визначається наявністю та володіння ядерною зброєю. Під загрозою опиняться зусилля ООН щодо нерозповсюдження ядерної зброї

3. Посилиться конфронтація Росії та НАТО, що може призвести до нового витка холодної війни та нової економічної кризи.

4. Країни, що мають територіальні претензії до сусідів, відчують всюдозволеність і при певних умовах, також можуть здійснити військову агресію.

5. Втрата США лідируючої позиції, як країни «миротворця». Заяви та погрози США не будуть сприймати всерйоз.

6. Прагнення побудувати демократичне суспільство на пострадянському просторі представлятимуть загрозу для країн, що зважилися на такий крок [7].

Висновки. З аналізу причин та можливих наслідків військового вторгнення в Крим можна зробити висновки, що політика України ніяким чином не загрозувала національним інтересам Російської Федерації. Вторгнення військ РФ на територію Криму з приводу захисту громадян Росії та етнічних росіян не є істиною причиною. Дійсні причини не розголошуються, а щільно завуальовуються. Таким чином, виникає нагальна потреба у внесенні змін в закони України та Укази президента України що регламентують діяльність країни у сфері військової та національної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Указ Президента України «Про стратегію національної безпеки України» №1-5/2007 від 12.02.2007 (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента №389/2012 від 08.06.2012).

2. Стратегія національної безпеки Російської Федерації до 2020 року / затверджена Указом Президента Російської Федерації № 537 від 12.05.2009 р.

3. Последний курс: цели Путина в контексте украинского кризиса / Юрий Романенко. <http://glavcom.ua/articles/18524.html>.

4. <http://www.facenews.ua/news/2014/191012/>.

5. <http://delo.ua/opinions/govorim-ukraina-podrazumevaem-iran-na-kogo-na-samom-dele-byla-229505>.

6. <http://nashigroshi.org/2014/03/10/top-12-prychyn-napadenyya-putyna-na-ukraynu>.

7. <http://forbes.ua/opinions/1366722-6-globalnyh-posledstvij-vtorzheniya-v-krym>

Без рецензії.

к.т.н., с.н.с. Жиров Г.Б.

АННЕКСИЯ КРЫМА, ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ

В статье, на основе анализа открытых источников информации, приводятся причины военного вторжения Российской Федерации в Крым. Приводятся возможные последствия аннексии Крыма, как для Украины так и мирового сообщества.

Ключевые слова: военная безопасность, национальная безопасность государства, аннексия Крыма.

G. Zhyrov

ANNEXATION OF THE CRIMEA, CAUSES AND CONSEQUENCES

In this paper, based on analysis of open sources of information, given the reasons for the military invasion of Russia in the Crimea. There are given the possible consequences of the annexation of the Crimea, both for Ukraine and the world community.

Keywords: military security, national security, the annexation of the Crimea.